

**BIURO
RZECZNIKA PRAW OBYWATELSKICH**

RPO-597554-X/08/MS

00-090 Warszawa Tel. centr. 0-22 551 77 00
Al. Solidarności 77 Fax 0-22 827 64 53

Zespół Administracji Publicznej,
Zdrowia i Ochrony Praw Cudzoziemców

Warszawa,¹⁰.....października 2008 r.

RPO-597554/08

BIURO RZECZNIKA PRAW OBYWATELSKICH	
WPŁ.	2008 -10- 13
ZAL.	1/31 NR. 1178886

Notatka służbowa
z wizytacji Aresztu w Celu Wydalenia i Ośrodka Strzeżonego dla
Cudzoziemców
mieszczących się przy Podlaskim Oddziale Straży Granicznej
w Białymstoku.

W dniu 26 września 2008 r. z upoważnienia Rzecznika Praw Obywatelskich, Jolanta Gawor oraz Marcin Sośniak – pracownicy Zespołu Administracji Publicznej, Zdrowia i Ochrony Praw Cudzoziemców Biura RPO przeprowadzili wizytację Aresztu w Celu Wydalenia oraz Ośrodka Strzeżonego dla Cudzoziemców mieszczących się przy Podlaskim Oddziale Straży Granicznej w Białymstoku. Celem wizytacji była ocena warunków panujących w Areszcie i Ośrodku Strzeżonym oraz zapoznanie się ze stanem przestrzegania praw osadzonych w nich cudzoziemców.

W trakcie wizytacji przeprowadzono rozmowy z Zastępcą Komendanta Podlaskiego Oddziału Straży Granicznej, Naczelnikiem obu placówek, pełniącymi w nich służbę funkcjonariuszami SG, a także z osadzonymi cudzoziemcami. Zapoznano się również z losowo wybraną dokumentacją prawną, dotyczącą umieszczenia i pobytu cudzoziemców w Areszcie w Celu Wydalenia lub w Ośrodku Strzeżonym.

Spostrzeżenia i uwagi.

1. Obie wizytowane placówki, tj. Areszt w Celu Wydalenia oraz Ośrodek Strzeżony dla Cudzoziemców, funkcjonują na terenie Komendy Podlaskiego Oddziału Straży Granicznej od stycznia 2008 r. W skład zajmowanego przez nie kompleksu wchodzi trzykondygnacyjny budynek mieszkalny oraz parterowa dyżurka (wartownia). Cały obszar został w sposób odpowiedni zabezpieczony wysokim na ok. 3 m, pojedynczym ogrodzeniem, zwieńczonym drutem kolczastym. Wjazd na wydzielony w ten sposób teren prowadzi przez tzw. służę.

Teren przed budynkiem mieszkalnym pełni funkcję placu sportowo – rekreacyjnego dla cudzoziemców przebywających w Ośrodku Strzeżonym. W tym celu teren ten został odpowiednio zagospodarowany i wyposażony w stosowną infrastrukturę: znajduje się na nim boisko oraz plac zabaw dla dzieci.

W budynku dyżurki mieści się m.in. sala widzeń, co do zasady udostępniana wyłącznie osobom osadzonym w Ośrodku Strzeżonym, oraz centrala monitoringu telewizyjnego, obejmującego swym zasięgiem plac rekreacyjno - sportowy i wspomnianą wyżej salę (bez nasłuchu). Od centrali monitoringu pokój widzeń oddzielony jest przeszklonymi drzwiami, co zapewnia funkcjonariuszom dodatkową możliwość obserwacji tego pomieszczenia.

Na pobyt cudzoziemców przeznaczono największy, trzykondygnacyjny budynek. Na parterze budynku, w wydzielonej jego części, znajdują się pomieszczenia Aresztu w Celu Wydalenia. Obok, w tzw. części administracyjnej, zlokalizowany jest pokój lekarski, odpowiednio wyposażona izolatka dla chorych z osobnym węzłem sanitarnym, pokój służący do przeprowadzania kontroli osobistych, magazyny depozytów oraz stołówka. Pozostałe piętra budynku zajmuje Ośrodek Strzeżony dla Cudzoziemców.

Docelowo Areszt w Celu Wydalenia przeznaczony na pobyt 15 osób. W skład Aresztu wchodzi pięć trzyosobowych cel mieszkalnych. Każda wyposażona została w odpowiednią liczbę drewnianych prycz, stołów i krzeseł przytwierdzonych do podłogi oraz szafek na rzeczy osobiste. Okna w celach zostały odpowiednio zabezpieczone metalową siatką (od wewnątrz) oraz kratą (od zewnątrz). Zapewniają one należyty

dostęp do światła słonecznego oraz wentylację. W dacie wizytacji w celach panowała również stosowna do pory roku temperatura.

Na korytarzu Aresztu znajduje się odpowiednio wyposażone pomieszczenia sanitarne. Dostęp do sanitariatów zapewnia się osadzonym na każde ich życzenie, bez nieuzasadnionych ograniczeń.

Osobne pomieszczenie pełni funkcję pokoju wizyt, przeznaczonego na potrzeby cudzoziemców przebywających w Areszcie. W tym celu pomieszczenie to zostało stosownie umeblowanie (stoły i krzesła).

W bezpośrednim sąsiedztwie Aresztu znajduje się plac spacerowy. Jest to stosunkowo niewielki, wybetonowany i pozbawiony zieleni obszar, ogrodzony murami o wysokości ok. 3 metrów, a od góry pokryty metalową siatką. Na jego wyposażenie składają się jedynie trzy ławki.

Przy wejściu na plac spacerowy znajduje się izba dyżurna Aresztu wraz z centralą monitoringu telewizyjnego, który obejmuje korytarz, cele mieszkalne oraz spacerniak. Dyżurka wyposażona została w odpowiedni system alarmowo – przyzywowy oraz instalację telefoniczną.

Na terenie Aresztu znajduje się także palarnia.

Pozostałe piętra budynku głównego zajmuje Ośrodek Strzeżony dla Cudzoziemców. Na kolejnych kondygnacjach, oddzielonych od siebie otwieraną kratą, mieszczą się: oddział rodzinny wraz z oddziałem żeńskim oraz oddział męski. Na każdym piętrze znajduje się izba dyżurna z dostępem do instalacji telefonicznej.

Osadzonych w Ośrodku cudzoziemców umieszcza się w cztero lub sześćosobowych pokojach mieszkalnych. Wszystkie wyposażone zostały w odpowiednią liczbę metalowych łóżek piętrowych, stoły, krzesła oraz drewniane szafy. Okna w pokojach zabezpieczone są metalową siatką oraz kratą. Zapewniają one osadzonym należyty dostęp do światła słonecznego. Pomieszczenia te są również w odpowiedni sposób oświetlane światłem sztucznym. Zapewnia się w nich także właściwą temperaturę.

Na każdym piętrze znajdują się łazienki wraz z natryskami oraz toalety. Liczba tych pomieszczeń – w ocenie osób wizytujących – jest wystarczająca i zaspokaja potrzeby osadzonych. Zastrzeżenia wizytujących wzbudza jednak konstrukcja

natrysków, która nie zapewnia użytkującym je cudzoziemcom należytej intymności. Natryski oddzielone są bowiem od siebie - i od reszty pomieszczenia, w którym się znajdują - jedynie przegrodami o wysokości ok. 1 metra.

W jednym z pokoi znajdujących się na oddziale męskim urządzona została izolatka dla osób naruszających swoim zachowaniem porządek w Ośrodku. Izolatkę wyposażono w odpowiednie meblowanie, na które składają się: metalowe łóżko oraz stół i krzesła przytwierdzone do podłogi. Pomieszczenie to ma także własny węzeł sanitarny.

Spośród pozostałych pomieszczeń udostępnianych przebywającym w Ośrodku cudzoziemcom wymienić należy sale telewizyjne, świetlice i pomieszczenia rekreacyjne, wyposażone w urządzenia do gier (piłkarzyki, tenis stołowy), sale modlitw, osobne dla chrześcijan i cudzoziemców innych wyznań, palarnie, pokój zabaw dla dzieci oraz bibliotekę z księgozbiorem obcojęzycznym.

W dniu wizytacji wszystkie udostępniane osobom osadzonym pomieszczenia Aresztu i Ośrodka Strzeżonego utrzymane były w bardzo dobrym stanie technicznym oraz należytej czystości. Podkreślenia przy tym wymaga, iż korytarze, pomieszczenia wspólne oraz cele i pokoje mieszkalne sprzątają osadzeni we własnym zakresie. Personel sprząający zapewnia utrzymanie czystości jedynie na klatkach schodowych i w pomieszczeniach administracyjnych.

2. W Areszcie w Celu Wydalenia i Ośrodku Strzeżonym na jednej zmianie służbę pełni od 12 do 16 funkcjonariuszy Straży Granicznej: 2 lub 3 zabezpiecza teren Aresztu, pozostali dyżurują w Ośrodku Strzeżonym i budynku wartowni. Z zapewnień uzyskanych przez pracowników Biura RPO wynika, iż funkcjonariusze posługują się językami obcymi w stopniu umożliwiającym porozumiewanie się z osobami osadzonymi. Wspomnieć przy tym należy, iż funkcjonariusze pełniący służbę w wizytowanych placówkach uczestniczą w prowadzonych przez organizacje pozarządowe szkoleniach z zakresu stosunków międzykulturowych i pracy z cudzoziemcami.

Wyjaśnienia udzielone przez funkcjonariuszy SG wskazują, iż na terenie Aresztu oraz Ośrodka Strzeżonego zdarzały się przypadki użycia wobec osadzonych zachowujących się agresywnie środków przymusu bezpośredniego, w postaci

przytrzymania, zastosowania kajdanek i kaftana bezpieczeństwa oraz umieszczenia w izolatce. Przypadki tego typu odnotowywane są w formie raportów oraz protokołów sporządzanych na przygotowanym do tego formularzu (w załączniku). Podkreślenia wymaga, iż zarówno w raportach, jak i protokołach odnotowuje się, czy osoba wobec której przymus został zastosowany była wcześniej uprzedzona o możliwości użycia wobec niej środków przymusu bezpośredniego.

3. Według stanu na dzień wizytacji, w Areszcie w Celu Wydalenia osadzonych było trzech cudzoziemców. W Ośrodku Strzeżonym przebywało natomiast 36 osób. Osadzeni pochodzili głównie z Rosji, Chin, Mongolii i Wietnamu. Wdacie wizytacji, w Ośrodku nie przebywały osoby małoletnie.
4. Osoby osadzone w Areszcie w Celu Wydalenia korzystają z prawa do spaceru na wolnym powietrzu, co do zasady w wymiarze 1 godziny dziennie. Z wyjaśnień funkcjonariuszy pełniących służbę w Areszcie wynika jednak, iż czas spaceru bywa przedłużany. Prawo do spaceru nie jest w żaden sposób ograniczane. Wyjątek stanowią jedynie sytuacje, gdy ograniczenie takie konieczne jest z przyczyn zdrowotnych, ze względu na zalecenia lekarza.

Osadzeni nie mogą natomiast przemieszczać się pomiędzy celami mieszkalnymi. Jak wynika z poczynionych ustaleń, cudzoziemcom tym nie zapewnia się także dostępu do sal telewizyjnych lub świetlicy. Korzystać natomiast mogą z księgozbioru zgromadzonego w funkcjonującej na terenie Ośrodka bibliotece.

Cudzoziemcy umieszczeni w Ośrodku Strzeżonym przebywać mogą na placu rekreacyjnym w czasie wolnym, przypadającym w godzinach przed i popołudniowych. Mają także możliwość swobodnego poruszania się w obrębie bloku mieszkalnego, w którym zostali zakwaterowani oraz korzystania ze świetlic, sal telewizyjnych i biblioteki.

Nieregularnie – w zależności od zainteresowania i frekwencji – w Ośrodku Strzeżonym organizowane są zajęcia z języka polskiego. Podkreślenia wymaga, iż w najbliższym czasie planowane jest powołanie w ramach struktury organizacyjnej

Ośrodka komórki edukacyjno – pedagogicznej, do zadań której należeć będzie koordynacja podejmowanych w powyższym zakresie działań.

5. Cudzoziemcom przebywającym w obu placówkach zapewnia się możliwość prowadzenia korespondencji i otrzymywania paczek. Do dyspozycji cudzoziemców pozostają również aparaty telefoniczne, znajdujące się na korytarzach Aresztu w Celu Wydalenia i Ośrodka Strzeżonego.

Cudzoziemcy korzystać także mogą z prawa do widzeń. Pozwoleń na widzenie udziela kierownik placówki, na wniosek cudzoziemca bądź osoby odwiedzającej. Wniosek rozpatrywany jest w terminie nie dłuższym niż 14 dni. W tym czasie, personel placówki zwraca się o wyrażenie zgody na odbycie widzenia do organu, do dyspozycji którego pozostaje osadzony.

Wątpliwości osób wizytujących budzą natomiast wyjaśnienia udzielone przez funkcjonariuszy SG, dotyczące organizacji spotkań osób osadzonych z przedstawicielami organizacji pozarządowych, zajmujących się ochroną praw cudzoziemców. Z wyjaśnień tych wynika bowiem, iż przypadku, gdy spotkanie takie ma się odbyć z inicjatywy organizacji, jej przedstawiciel zobowiązany jest wcześniej wystąpić za pośrednictwem Komendy Głównej Straży Granicznej z wnioskiem o udzielenie zgody na widzenie. Tymczasem z § 3 Załącznika nr 2 do Regulaminu organizacyjno – porządkowego pobytu cudzoziemców w Strzeżonym Ośrodku i Areszcie w celu Wydalenia w Białymstoku wynika, iż organizacje pozarządowe zwolnione są z obowiązku uzyskania takiej zgody. Powyższe rozbieżności wymagają odrębnego wyjaśnienia.

6. Osadzonym zapewnia się całodzienne wyżywienie, złożone z trzech posiłków. Żywność przygotowywana jest na terenie Komendy Oddziału SG. Cudzoziemcy przebywający w Areszcie w Celu Wydalenia posiłki spożywają w celach mieszkalnych. Osoby umieszczone w Ośrodku Strzeżonym korzystają natomiast ze stołówki. Przygotowywana żywność dostosowywana jest do wymogów kultury i religii osadzonych.

W związku z trwającym w okresie wizytacji świętym dla wyznawców islamu miesiącem ramadan, system wydawania posiłków dla osób tego wyznania – zgodnie z ich wolą – został zmieniony: ciepły posiłek wydawany był raz dziennie, w porze wieczorowej. W ciągu dnia osadzeni nie otrzymywali natomiast żadnego wyżywienia.

Zainteresowani cudzoziemcy mogą dokonywać zakupów z własnych środków pieniężnych. Zakupy organizowane są raz w tygodniu, co do zasady osobno dla poszczególnych oddziałów Ośrodka i Aresztu. Za ich wykonanie odpowiedzialni są wyznaczeni funkcjonariusze SG.

7. Opiekę medyczną na terenie Aresztu i Ośrodka Strzeżonego sprawuje dwóch lekarzy, pełniących dyżury na terenie Komendy Oddziału. Dyżury lekarskie odbywają się codziennie, w wymiarze ośmiu godzin. Poza dyżurami, w nagłych przypadkach, lekarz dostępny jest na wezwanie telefoniczne.

Jak wynika z uzyskanych informacji, personel medyczny posługuje się językami obcymi w stopniu umożliwiającym prowadzenie wywiadu medycznego.

W razie konieczności skorzystania z pomocy specjalistycznej, cudzoziemcy przewożeni są do właściwych zakładów opieki zdrowotnej na terenie Białegostoku.

Na podstawie stosownych umów, osadzeni zapewnioną mają ponadto możliwość skorzystania z usług stomatologa i usług rehabilitacyjnych. W razie konieczności, zapewnia się im także dostęp do leków.

8. Wszyscy cudzoziemcy umieszczeni zostali w Areszcie w Celu Wydalenia oraz Ośrodku Strzeżonym na podstawie nakazów przyjęcia i postanowień właściwych sądów.

Z uzyskanych informacji wynika, iż w chwili przyjmowania do właściwej placówki cudzoziemcy są informowani o treści obowiązującego w niej porządku wewnętrznego. Tekst porządku wywieszony został ponadto – w różnych wersjach językowych - na korytarzach. Nie umieszcza się go natomiast w pokojach i celach mieszkalnych. Osadzeni mają także zapewniony dostęp do listy adresowej organów, organizacji i instytucji, zajmujących się sprawami cudzoziemców.

9. W trakcie rozmów z osobami wizytującymi cudzoziemcy nie zgłaszali zastrzeżeń co do warunków panujących w Areszcie w Celu Wydalenia bądź Ośrodku Strzeżonym. Nie zgłaszali także skarg, które wskazywałyby na przypadki naruszenia przysługujących im praw.

Wnioski i zalecenia.

- Warunki bytowe panujące w Areszcie w Celu Wydalenia i Ośrodku Strzeżonym dla Cudzoziemców uznać należy za bardzo dobre. Konieczna wydaje się jednak przebudowa natrysków tak, aby ich konstrukcja zapewniała należyłą intymność.
- Wyjaśnienia wymagają rozbieżności zaistniałe w kwestii organizacji spotkań osadzonych z przedstawicielami instytucji pozarządowych, zajmujących się ochroną praw cudzoziemców.

Marcin Sosniak

Specjalista